

IZVOR I UŠĆE UMJETNOSTI

ALOJZ MAJETIĆ

PITANJA S ODGOVORIMA
I BEZ ODGOVORA

Može li čovjek stvoriti nove oblike, koji bi bili blizu ili bi nadmašili ljepotu prirode? Kad kažem priroda ne mislim to u uskom klasičnom smislu, gdje se prirodom smatra krajolik, mjesečina, more, šuma. Mislim na prirodu jednostavniju i ljepšu. Na kišnu paplju, kocku kristala, komad krša, kamena.

Može li čovjek pobjeći od oblika, koje je priroda već prije njega stvorila i ne leži li u zakonima svakog stvaranja zakon ljepote? Ili smo mi koji smo također stvoreni po zakonima stvaranja vremenom stvorili predodžbu ljepote, koja je ustvari zakonitost stvaralačkog procesa.

Čovjek je nemiran i on otkriva oblike, kao što pokušava prijeći granice svojeg tijela. Nije li čovjek zatvoren u oblike, kao što je zatvoren u vlastito tijelo.

DA LI JE NEFIGURATIVNA
UMJETNOST USTINU
UMJETNOST

Čovjek nosi u sebi svoje radjanje. Svoje drugo radjanje i ono prvo pod zrakama sunčevim, kad se prvi puta razvila organska materija. I on nosi u sebi elementarnu jednostavnost i čitava umjetnost kreće stoljećima u ravnotežu prema svom početku i umjetnost nema i neće imati svoj završetak, jer čovjek ne će nikada dodirnuti sebe upravo rođenog.

Odgovor na pitanje mogli bi formulirati ovako: nefigurativna umjetnost je zaista umjetnost jer je približavanje uskladjenu čovjeka složenog i nemirnog sa čovjekom djetetom. Zbog toga i nema umjetnika čiji fantom ne bi bilo djetinjstvo. U čovjeku ima mnogo pračovjeka i crvene krvi. Nefigurativna umjetnost je progresivna umjetnost. Za nju treba veći stupanj kulture, jer viši stupanj kulture daje veće horizonte i manje ograda i manje straha.

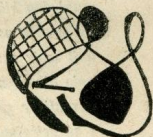
DVA PITANJA S ODGOVORIMA

Da li će čovjek moći ikada još jednom pristupiti

proučavanju anatomije, da bi mogao izraziti realnost ljudskog ili životinjskog tijela? Dijalektički to je nemoguće.

Na suprot na pitanje: da li čovjek koji želi da stvori umjetničko djelo, da odrazi svoje vreme, mora poznavati liniju do koje je došao ljudski mozak njegovog vremena, moramo odgovoriti pozitivno.

Da li slučaj Bernarda Buffeta opravdava realistički metod? Da! Ali moramo se podsjetiti da je sva draž njegovih slika u najvećoj mogućoj jednostavnosti. Daljnja jednostavnost se neminovno pretvara u nefigurativno.

ODNOS: ČOVJEČANSTVO
— UMJETNOST

Veliki problem pred čovjekom: kuda se dolazi u sve jačem udaljanju od sebe jučerašnjeg jednostavnog prema sebi prekosutrašnjem kompliciranom?

Vratimo se na misao: čovjek nosi u sebi svoje prvo radjanje iz anorganskog, u organsko pa produžimo tu misao dalje: u tome se i sastoj njegovo nezadovoljstvo koje ga prati od kako je postao čovjek i zbog kojeg se predaje Mefistofelesima da bi stvorio život životinjski, jer životinja je čista njoj nije dano da stvara nove oblike, ona se sama po sebi rijetko mijenja i samo je u toj mijeni nesretna. Nesretan je vuk u kavezu, jer se mijenja.

Čovek se mnogo više i brže mijenja i u tome je njegova nesreća, a umjetnost je sreća. Bez umjetnosti čovjekov prekosutra bio bi i, suviše velika promjena iz jednostavnog u komplicirano. Umjetnost nadoknđuje izgublenu jednostavnost.

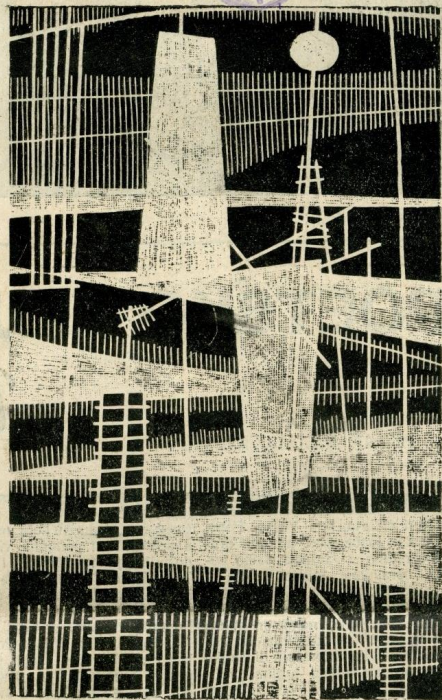
Ali kad čovjek prepostavi zakon kretanja pred zakonom ltepotte onda se on rascjepljuje, raščovjećuje. Njegov nesklad postaje sve veći i vodi ga u propast. Kad kažem čovjek jasno je da mislim čovječanstvo.

Asocijacija: Razum ima kalorija. Umjetnost ima vitamina. Bez vitamina se sagnjili.

ZAKLJUČAK

Nakon svega ovoga može nam biti jasnije zašto je danas čovjek kompliciraniji i čime čovjek umjetnik odražava svoje vrijeme.

Čovjek umjetnik je čovjek nesretnik, i on nosi u sebi isti kvantitet kompliciranosti kojeg nosi njegovo, vrijeme. Veću količinu zamršenosti treba zamijeniti jednostavnijom jednostavnošću (neznam drugi izraz). U trenutku stvaranja umjetnik je sretnik, jer svoju nesreću pretvara u zdravlje približujući se prapočetku, koji nije poznavao neravnoteže. On je radostan jer je u tom času jednostaničan, jer trči u harmoniju. Današnji umjetnik je mnogo bliže harmoniji (i u disharmoničnom) mnogo je bliže prapočetku, pa je dakle i jednostavniji i našiji od onog jučerašnjeg.

LOJZE SPACAL: MESEC NA SOLANI

NAGRADE I KONKURSA „POLJA“

Ziri mesečnika za umetnost i kulturu „Polja“ dodelio je nagrade za esej učesnicima nedavno raspisanog konkursa u čast Dana mladosti. Prvu nagradu od 25.000 dinara dobio je ALOJZ MAJETIĆ učenik iz Delnica za esej „Izvor i ušće umjetnosti“ (šifra „Ogolim“). Druga nagrada dodeljena je PETRU MILOSAVLJEVIĆU iz Novog Sada, autoru „Poetskog viđenja Vaska Pope“ (šifra „Diksi“), a treća nagrada pripala je DANILU KNEŽEVIĆU iz Vrbasa za prilog „Odlomak nedorečene istine“ (šifra „Možda“).

LOJZE SPACAL

GRAD U NOĆI

